

TOVĂRĂŞIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de poveţe despre formarea şi conducerea tovărăşiiilor economice.

Foaia oficioasă a „Reuniunii proprietarilor de vite din Orăştie”, care face asigurarea vitelor.

— Sfaturi pentru agricultură, meserii şi negoţ, şi îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Adaus economic la „LIBERTATEA”.

Apare tot a doua săptămână, Jola.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Cu bine înainte!

Munca neobosită, ce să face pentru punerea în lucrare a celei dintii grupe de 1 milion în sinul noii noastre „Reuniuni a proprietarilor de vite” pentru asigurarea vitelor — făgăduieşte roadele cele mai frumoase, şi mare ne este nădejdea că în scurtă vreme dată ne va fi bucuria să vestim, că Reuniunea şi-a început activitatea.

De la ziua când să va da această veste, Reuniunea va plăti toate pagubele ce să vor ivi în vitele asigurate.

După adunările din Orăştie, Şiria şi Sighişoara — chemate să ducă ştirea Reuniunii noastre în ţara întreagă — conducătorii acestei Reuniunii s'au aşternut pe lucru nemijlocit, nizuind pentru formarea întâi grupe, care să cuprindă cel puţin 3—4 mii vite asigurate în preţ de cel puţin 1 milion Coroane.

Jurul Orăştiei s'a părut şi să dovedeşte de mai potrivit pentru acest mare început.

Plugarii noştri din acest ţinut pe lângă avutul în pământ, în vite — au avutul *înfelegerii*, au priceperea ca să-şi cunoască adevăratele trebuinţe. Mână în mână cu fruntaşii cărturari — vrednici de toată lauda pentru dragostea lor faţă de popor — săteni români din jurul Orăştiei ţin pas cu lumea şi în ale economiei.

A fost numai firesc dar ca ieşirile în comune a conducătorilor Reuniunii pentru asigurarea vitelor, să fie întâmpinate cu toată dragostea şi sfaturile şi îndrumările date să fie primite şi urmate cu însufleţire.

Fruntaşi vrednici din aceste comune trec fără zăbavă de pe ulite pe uliţe, din casă în casă, ca urmând cerere fraţilor noştri — să le înscrie vitele

Lauda neamului şi recunoştinţa păgubiţilor în vite, cari îşi vor avea ajutorul prin Reuniunea noastră — va fi cea mai aleasă şi cea mai simţită răsplătă a acestor stegari de companii aflători în tot atâtea sate!

Am fi însă nedrepti când n'am pomeni şi de mişcarea foarte nizuitoare, ce să face şi în alte părţi ale ţării — pentru intrarea ca membrii în Reuniunea proprietarilor de vite — mai ales ca aceşti membri să-şi poată asigura vitele ce le au.

Cu deosebire primim veşti foarte înveselitoare din jurul *Bistriţei*. Aici fruntaşii satelor noastre ajutaţi de cărturarii noştri şi conduşi cu multă însufleţire de dnii Dr Gavril Trifon şi medicul veterinar dl Tofan nizuiesc să ne întrecă pe noi ceşti dela Orăştie — cu formarea primei grupe de un milion. Această întrecere ne întăreşte pe toţi în credinţa izbîndei.

Nu mai puţin să îndeletnicesc cu treaba asigrării vitelor şi în alte părţi şi anume: în jurul Sebeşului săsesc, socotit de pe acum ca locul potrivit pentru o a doua grupă. Am primit apoi veşti înveselitoare din părţile: *Sighişoarei*, *Cîmpiei*, *Făgetului*, *Dejului*, şi altele, unde să arată interes pentru noul aşezămînt.

Cînd vom avea întîile două grupe — Reuniunea îşi începe rodnică ei lucrare despăgubind pe cei nenorociţi în vite şi dînd tot sprijinul pentru dezvoltarea şi înmulţirea averii româneşti pusă în vite.

Atunci, cînd facem cu puţin păstrarea avutului plugarilor noştri, cînd vom face ca aceea, ce azi are, să rămînă temelie trainică pentru clădire în viitor — şi sporul în bunăstare va fi mai uşor cu

Nu ştim cum s'ar putea folosi mai bine vremea de iarnă, decît nizuind cu toţii să ne punem la adăpost una dintre cele mai scumpe averi a poporului nostru.

Datorinţă să muncească au toţi — plugari şi fruntaşi, cari îşi iubesc neamul, cari vreau înaintarea noastră economică.

Să ne facem cu toţii această datorinţă sfîntă şi măreaţă!

Ce spun foile despre

„Reuniunea propriet. de vite” dela Orăştie.

Urmînd a arăta părerea celorlalte foi dela noi asupra aşezămîntului ce ni-a ajutat Dzeu şi oamenii buni, a putea înfiinţa aici pentru poporul econom, — arătăm azi părerea foi dela Bistriţa: „Revista Bistriţei”. Ea în numărul său dela 21 Ianuarie a. c. scrie:

Asigurarea vitelor.

Cu bucurie folosim prilejul de a scrie la acest loc despre cea mai de seamă *întîmplare din vremea din urmă la noi*, pe terenul mişcării „cooperative” sau a însoţirilor. Cine a urmărit mişcarea cooperativă la noi, ştie, că apostolul cel mai stăruitor al tovărăşiiilor la Românii de sub coroana ungară, e dl Vasile C. Osvadă, director în Hunedoara. Dsa de 4 ani a scos foaia „Tovărăşia”, tipărită la Orăştie, în care cu scrisul a făcut cea mai largă propagandă pentru înfiinţarea tovărăşiiilor de tot felul, pentru vindecarea multor neajunsuri a poporului nostru dela sate, prin tovărăşii. Dar dsa nu s'a mărginit numai la propaganda cu scrisul, ci a pornit şi cu fapta, a luat iniţiativa pentru înfiinţarea însoţirilor, tovărăşiiilor celor mai de lipsă de ocamdată, în viaţa economică a poporului nostru. Intie aceste însoţiri iniţiate de dsa este şi tovărăşia pentru asigurarea vitelor, care deja în luna trecută a luat trup, sub firma înregistrată la tribunalul din Deva, de „Reuniunea proprietarilor de vite din Orăştie”. Organizaţia acestei însoţiri e potrivită legii noastre comerciale, cu organele

Ne bucurăm, că dl Osvadă în sfîrşit, după multe piedeci ce i-s'au pus în cale, a putut să cheme la viaţă această folositoare şi de mult aşteptată însoţire de asigurarea vitelor, şi, mai ales, că a reuşit să adune acel fond de asigurare, cerut de legea comercială, de 200.000 coroane, fără de care toate încercările ce s'au făcut de a să înfiinţa reuniuni de asigurarea vitelor, n'au dus la rezultat. Să ştie, că şi pe satele noastre mai multe încercări de a înfiinţa astfel de reuniuni economice n'au dus la rezultat, căci ministrul de agricultură, căruia i s'au înaintat statutele spre aprobare, n'a dat clausula de vidi-mare, provocîndu-să la legea comercială, care cere pentru fiecare ram de asigurare în contra pagubei, fond de asigurare de 200.000 Cor. Cine cunoaşte răceala, cu care să primesc la noi iniţiativele cutezătoare, la care trebuie un capital atît de mare, va şti şi cită trudă a trebuit să pună dl Osvadă pînă ce a adunat la un loc fondul de asigurare.

Acum este şi acest fond şi este şi însoţirea de asigurarea vitelor, care îşi poate lăţi organizaţia în toate satele. În oraşul nostru încă s'a pus la cale o filială a reuniunii dela Orăştie. Până acum s'au făcut înscrierile şi plătirile de lipsă, ca filiala să poată exista.

Indemnăm pe fruntaşii noştri şi de pe celelalte sate ale noastre, să între în legătura Reuniunii dela Orăştie!

Ceară îndrumările şi formularele de lipsă dela cancelaria Reuniunii din Orăştie, sau dela membrul din Bistriţa al direcţiunii dl Dr. Gavril Tripon, de unde vor primi toate informaţiunile de lipsă.

Trebuie să spunem la acest loc, că Reuniunea dela Orăştie e aşezată pe temelia cea mai umanitară, avînd de scop exclusiv ajutarea proprietarilor de vite asiguraţi, fiind înlăturat ori ce scop de cîştig material, de cît acela ce trebuie dat ca minim de interese după cuote, iar taxele sunt normate întru atîta, cît să poată acoperi cheltuielile de susţinere.

E un aşezămînt de binefacere, care cu cît va fi mai mult sprijinit, cu atît va putea face mai mult bine!

Dela „Reuniunea propr. de vite“ în Orăștie.

Reuniunea asigură contra pagubelor numai vitele cornute ale membrilor săi.

Membru al Reuniunii poate fi ori care proprietar de vite din țară — ori unde ar locui el — acela, care declarând (în scris) că intră ca membru — subscrie și plătește în vreme de cel mult 2 ani — cel puțin o quotă (o acție) de 4 Coroane.

Intrarea ca membru să face prin subscrierea Listei (Declarație de membru) iar înștiințarea vitelor pentru asigurare să face prin înscrierea vitelor în Foiță (Foița vitelor).

— Statutele „Reuniunii proprietarilor de vite“ sunt sub tipar și împreună cu Condițiile de asigurare, apoi Liste și Foițe — le vom trimite în cinste (gratuit) tuturor, care le cer dela Cancelaria centrală a „Reuniunii proprietarilor de vite“ în Orăștie — Szászváros, Drumul țării Nr. 22.

— Din statute ajunge pentru câte un sat 1—2 exemplare, căci estrasul lor să găsește tipărit în „Tovărășia“, și îndrumările separate, ce le-am împărțit și le împărțim cu drag — tuturor ce ni le cer.

Asemenea din Liste (Declarații de membru) sunt de ajuns pentru câte-un sat 10—15 bucăți, după ce pe o Listă să pot scrie mai mulți proprietari.

Numai Foițe (Foița vitelor) sunt de lipsă pentru fiecare proprietar — cel puțin câte una. Căci vitele fiecărui proprietar trebuie să fie înscrise în foiță deschilinită.

Vi-le spunem aceste, cu rugarea ca, la cererea de Statute, Îndrumări, Liste și Foițe să nu ne cereți nici prea multe nici prea puține.

Taxele (plățile) pentru înscrierea de membri și asigurarea vitelor la Reuniunea noastră sunt:

I. la intrarea ca membru:

a) o taxă de înscriere de câte 1 coroană până la fiecare una mie cor., ce asigură;

b) câte una cor. pentru fiecare quotă (acție) semnată, ca rata întâie din ea;

c) taxa unui caz de pagubă.

II. în decursul asigurării:

Membrii asigurați numai atunci plătesc taxe de asigurare, când s'a întâmplat caz de pagubă în lăuntrul grupei (cercului) de care să fîn.

Abatere dela asta e numai pe

timp de epidemii (boale ce bîntue greu) în alte despărțăminte, cînd mai multe grupe ori întregă Reuniunea să contopește într'una (și ajută cu toții despărțămîntului cu boala, deși cu părți mai mici ca de regulă).

Reuniunile ocazionale, făcute pentru asigurarea vitelor, care încă nu ne-au trimis raport despre starea lor — sunt de nou rugate să ne trimită acel raport, ca să putem da o icoană aievea despre ce s'a făcut la noi românii, din puterea noastră — pentru asigurarea vitelor.

Aceste rapoarte rugăm să fie trimise cît mai cu îngrabă deadreptul la adresa redactorului nostru: Vasile C. Osvadă în Huneadoara — Vajdahunyad.

Adunările noastre.

După adunările dela Orăștie, Șiria și Sighișoara, în cari am vestit înființarea Reuniunii noastre, am arătat temeiurile pe cari e așezată și felul cum e alcătuită, — am luat drumul satelor noastre, unde sunt aceia pe sama cărora am înființat Reuniunea. Și ni-s'a dat să vedem și să auzim lucruri, cari ne-au întărit li credința, că Reuniunea noastră e o binefacere pentru plugari, și că astfel stînd lucrurile, datori suntem să stăruim și mai departe pe calea apucată. Peste tot am fost ascultați cu băgare de samă și am avut prilejul să vedem cum fețele să lumineau după cum înaintam în a da lămuriri, iar la urmă, după-ce toți cei de față nu mai aveau nici o nedumerire, vedeai numai fețe senine. Le luasem plugarilor noștri o greutate mare de pe inimă prin aceea că le arătam întocmirile unui așezămînt, prin care avutul lor cuprins în vite era pus la adăpost de jocul nebun al întîmplărilor de tot felul.

Reuniunea noastră și-a îndreptat privirile spre plugari, cari și până acum au adus jertfe nenumărate pentru toate așezămintele noastre, chiar și fără de a avea vre-un folos mai simțit după urma lor. Și urzitorii ei au prilej de a-se încredința zi de zi cum ei pricep rostul ei și intră în număr frumos, ca început, în ea, fiindcă prin ea pe ei însiși se ajută. Avem deplină nădejde că nu astfel de așezămînt, care are chemarea să împuțineze multele lipse, din pricina cărora plugarul nostru uumai cu prețul unei munci uriașe poată să ție pas cu alte neamuri mai bogate ca noi în astfel de așezăminte — va avea sprijinul tuturor: plugari și domni.

Plugarii din satele pe unde am umblat peste tot s'au arătat mulțumiți cu felul cum Reuniunea noastră e chibzuită, au arătat că-și cunoasc năcazurile și sun hotărîți să le mai ușureze, ca cu atît mai cu înlesnire să ție pas cu alte neamuri.

La Vinerăa, comună fruntașe din apropierea Orăștiei, poporul adunat un număr mare a primit lămuriri dela părintele I. Moța. Bucuria și mulțumirea să oglinda pe fețele tuturor, și aproape după fiecare zicere să auzeau cuvinte de îmbărbătare. Vedeai din fețele tuturor că sunt împăcați cu cele spuse, că lucrul îl văd bine chibzuit în toate amănuntele lui.

A vorbit apoi dl T. I. Iarca, veterinarul Reuniunii, despre îngrijirea vitelor, arătînd cum să face aceasta la alte popoare mai înaintate și deosebi ce înșămîntate are altuitul vitelor pentru comunele unde bîntuie boala de splină. Vinerenii ca unii ce au fost încercați de boala aceasta au ascultat cu mare băgare de seamă cele spuse și au răsplătit pe vorbitor cu un puternic „să trăiască“.

Conscrierea membrilor a fost încredințată la fruntași ca și dl A. Herlea, notar comunal, Nic. Mihăilă, proprietar și dl învățător Porfir Nicoară, cari avem deplină încredere, că vor duce lucrul la bun sfîrșit.

La Romos plugari s'au adunat în număr foarte frumos. Comuna aceasta are norocul de-a avea conducători harnici și pricepuți și un popor luminat, care trăește în bună înțelegere, a cărei roade i-a ținut pe Romosani totdeauna în fruntea comunei din jurul Orăștiei. Intre astfel de împrejurări o Reuniune ca a noastră nu putea să fie primită decît cu interes. Veterinarul nostru, dl Iarca a fost ascultat cu multă băgare de seamă, toți s'au arătat mulțumiți cu felul de întocmire al Reuniunii și veștile ce primim ne sunt dovadă, că Romosani vreau să rămînă și aici tot în frunte.

La Cugir a dat lămuririle de lipsă pâr. I. Moța; cei adunați au ascultat și aici cu luare aminte, s'au arătat deplin împăcați cu cele spuse și-au hotărît să între în Reuniune în număr cît mai mare.

A vorbit apoi dl Iarca, despre îngrijirea vitelor astfel ca din ele să avem în folos cît mai mare, despre boala de splină și în deosebi despre altuirile în potriiva ei.

Banca „Cugireana“ și primăria comunală și-au luat de bună voie sarcina de-a face conscrierea membrilor și astfel lucrul e în bune mâni pus.

În ziua Botezului a ieșit în comuna Căstău din nemijlocita apropiere a Orăștiei veterinarul Reuniunii dl Iarca. A dat deslușirile de lipsă fiind de față un număr mare de ascultători. Și aici ca în toate comunele, unde am umblat, ne-am întărit în credința, că facem un lucru de folos.

Conscrierea membrilor a fost încredințată dlui învățător George Daniil, un harnic sprijinitor a tuturor așezămintelor noastre și un bun pilduitor în treburi de economie pentru popor.

La Romoșel lămuririle date de dl Iarca, au fost ascultate cu băgare de seamă. Imprejurările au

fost puțin prielnice ținării unei adunări, cu toate aceste s'a adunat un număr destul de mare de plugari. Și aici avem nădejde să câștigăm un număr potrivit de membri. Dl preot Roman și dl învățător A. Dubleșiu să dovedesc sprijinitori neobosiți ai Reuniunii noastre.

Conscrierea a fost încredințată dlui inv. A Dubleșiu.

La Jibot, unde fruntașii din loc au cerut ieșirea conducătorilor Reuniunii, s'a ținut adunare în 10/23 l. c. A vorbit plugarilor adunați directorul Reuniunii noastre dl Vasile C. Osvadă despre temeiul creștinesc, pe care e așezată Reuniunea, despre felul ei de întocmire și învoielile ce sunt statorite pentru asigurarea vitelor. Plugarii s'au arătat și aici deplin mulțumiți cu lămuririle date și vor intra în mare număr în Reuniune.

Veterinarul Reuniunii dl Jarca a vorbit și aici despre îngrijirea vitelor. Arătat cum timpul aduce cu sine schimbări în felul de a vedea vitele noastre. Din unelte la munca cîmpului el trebuie să ajungă un izvor de venit tot așa de prețios ca și aceasta, ba în unele locuri chiar mai prețios. A vorbit apoi despre boala de splină și altuirile în potriiva ei.

Adunările ținute pînă acum ne-au dovedit în chip neîndoios, că pe bune căi am apucat, deci:

Cu bine înainte!

Tovărășiile de muncitori și meseriași din România.

Înainte cu câteva zile de sărbătoarea Nașterii Domnului camera (dieta) țării românești a votat o lege despre tovarășii de muncitori și meseriași. Legea aceasta e de mare însemnătate pentru dezvoltarea meseriilor în țara românească, e o piatră de kilometru în înaintarea pe calea întovărășirii celor călăuziți de acelaș gând, frămîntați de acelaș dor și chinuți de aceleași lipse. Prin ea s'a răspuns unei lipse adînc simțite și s'a împlinit o dorință veche a muncitorilor și meseriașilor. Ocârmuitorii de azi a țării românești, cari și-au scris pe steagul lor ridicarea României prin munca stăruitoare a tuturor păturilor cetățenilor ei, au dat prin legea aceasta o nouă dovadă strălucită despre grija, ce-o au pentru muncitori și meseriași. După legile înțelepte aduse pe seama țărâniei în urma răscoalei dureroase din primăvara anului 1907, au venit la rînd meseriașii, cărora guvernul României a ținut de lipsă să le arăte aceeași dragoste făcându-le cu putință să si apere interesele lor prin tovarășii orînduite întocmai ca și acelea ale țărănilor.

Și pînă acum aveau mun-

ditorii și meseriașii puțința de a se întovărăși în marginile legilor. Tovărășiile acestea însă erau lipsite de puterea de a lega pe membrii ei strâns la olaltă și mai cu seamă nu aveau dreptul de a păși față de o altă persoană, tovărășie sau așezământ în nici o formă. Forma aceasta de întovărășire era foarte lesnicioasă și singură care le stă la îndemână. De aceea meseriașii au și primit-o, dar foloase economice nu puteau trage din înființarea lor decât ținând socoteală de legea comercială, care cerea statute și cauțiune (chezeșie, garanță,) de sume mari. Piedecile acestea trebuiau delaturate, învățămintele trase din cele întâmplate în alte țări au îndemnat stăpânirea României să schimbe starea aceasta de lucruri păgubitoare pentru meseriași și țară deopotrivă, să nu lege de atâtea forme înjghebară de tovărășii pe seama muncitorilor și meseriașilor. Au îngăduit deci prin lege ca însoțirile de meseriași și muncitori să se facă după chipul și asemănarea celor făcute de țărani, cari au aduse roade foarte îmbucurătoare. Și în chipul acesta s'a ajuns dela tovărășii stăpânite de interese înguste ale meseriei, dela tovărășii, în cari se puneau la cale grevele (straicurile) păgubitoare atât pentru patroni (stăpâni) cât și pentru muncitori, dela tovărășii pe urma cărora mulți sfătoși și neisprăviți trăgeau plăți bune fără ca să-și frământă prea mult mintea, la tovărășii bine încheiate, cari vor ocroti pe muncitori și meseriași. Aceste tovărășii noi le va face cu puțință un trai mai ușor și le va înlesni și luminarea lor atât în ce privește meseria lor cât și în alte privințe.

Iacă cum și-a întemeiat ocîrmuirea României în fața dietei aducerea acestei legi prin omul său priceput în trebile tovărășiilor de muncitori și meseriași:

„Societatea trebuie să dea muncitorului și meseriașului aceeași ocrotire ca și celorlalți membrii ai ei. Și în acest caz ea poate fi sigură, că muncitorul nu numai că nu-i va fi dușman dar îi va fi un aprig susținător. Muncitorul, ca și meseriașul sunt o parte prea însemnată a cetățenilor unei țări pentru ca soarta lor să nu ne intereseze. Ei ajung din zi în zi la o vază tot mai mare și de această vază este legată și propășirea statului, care fără industrie nu poate să aibă la îndemână veniturile mari, ce le cere un Stat în ziua de azi.

Să începem deci prin a da muncitorilor și meseriașilor puțința de a se înființa cu ușurință așezămintele ce sunt chemate

să le îmbunătățească traiul și să-i lumineze, să le înlesnim înființarea de tovărășii.

Intovărășirea a dat capitalurilor puterea; tot numai prin tovărășii se va da muncitorilor și meseriașilor puterea de producțiune, de care au lipsă ca să-și ajungă scopul.

Muncitorul se plânge deoparte că plata e mică, pe de altă, că traiul îi e scump și alimentele (ale-mâncării) rele. Tovărășia pune în parte capăt acestei stări de lucruri, delaturând acei numeroși mijlocitori, cari în lăcomia lor de câștig, nu numai că măresc prețul lucrului, dar îl și strică prin tot felul de mijloace. Și mai scutește tovărășia pe muncitor de a cere pentru alimentele ce-i sunt de lipsă lui și familiei, până la plata salariului, să ceară pe datorie — cum face azi — și în schimb să primească lucruri scumpe și proaste.

Felul acesta de întovărășire face puțință să cumpere mărfurile ce ar trebui spre vânzare sau pentru fabricare din mâna întâi și să vândă lucrurile de-a dreptul celui ce are lipsă de ele cu prețuri bune. Cheltuielile încă ar fi mici, fiindcă s'ar împărți asupra tuturor membrilor tovărășiei.

Prin aceste tovărășii se va sălașui în sufletul fiecărui membru al ei duhul păstrării și al bunei chiverniseli, va face să-și ia de-cu-vreme toate măsurile de lipsă pentru ca să nu fie păgubit, îl va crește pentru negoț și întreprinderi. Muncitorul va deveni mai bun, pentru că acolo unde este hrană îndestulitoare, ieftină și bună, traiul este liniștit, păcatul beției împreună cu toate urmările lui năprasnice va fi tot mai rar. Muncitorul și meseriașul se va împrieteni tot mai mult cu gândul, că în chipul acesta va avea oare-care chezeșie pentru viitorul familiei sale dacă va agoniși o mică avere pe seama ei.

Sunt tovărășii, cari sub o conducere înțeleaptă au ajuns să aibă biblioteci, casine, să plătească anume oameni cu carte, ca să le țină prelegeri folositoare, să dea membrilor ei ajutor în caz de boală și alte binefaceri.

Ocîrmuirea țării românești nu s'a mulțumit numai cu aceea că a dat muncitorilor și meseriașilor puțința de a să întovărăși fără chezeșie și forme greoaie, ci a legat așezămintele acestea de Casa centrală a băncilor populare și cooperativelor sătești care le va ajuta și controla. Și în chipul, acesta s'a făcut aceea-ce face copilul mic când abia s'a ridicat pe picioare, că se sprijinește până prinde putere, de toate scaunele din casă.

În România ocîrmuirea țării a luat în mâna sa întemierea de tovărășii pentru țărani, meseriași și muncitori văzînd foloasele cele mari ce izvoresc din tovărășii. Noi, Românii suntem copii mașteri ai acestei țări și nu ne putem gândi la sprijinul ocîrmuirii. Roadele aduse de tovărășii în toate părțile să fie însă un îndemn ca să stăruim și mai departe pe calea aceasta. Să ne întărim prin tovărășii alcătuite din puterea și pricepe rea noastră și atunci și mulțumirea ne va fi mai deplină.

Tr. I.

Creșterea și îngrijirea vitelor.

Rubrică îngrijită
de

Tr. I. Iarca,

med. veterinar al „Reun. propr. de vite din Orăștie“

Ni-se dă adeseori prilej să vedem cum plugari de-ai noștri și îndeosebi cărăuși de-ai noștri, își chinuesc vitele punîndu-le să tragă poveri, cari sunt peste puterile lor, și dîndu-le o hrană nefindestulitoare.

E un lucru urît, un lucru ce nu să potrivește cu omul, care — după cele scrise în cărțile sfinte — e făcut după chipul și asemănarea Milostivului Dzeu și astfel ar trebui să aibă milă de dobitoace, chiar și de cele sălbatică. Că doar și docitoacele simt durerea, și pe ele le chinuesc foamea și setea! Și dacă ele între ele își fac rău, trebuie să iertăm aceasta fiindcă ele nu au judecată, nu știu, că pricinuesc una alteia durere, ci își fac răutățile de tot felul fiind rău năvălitate tot de oameni sau pentru a să apăra. Nu putem însă ierta aceasta oamenilor, cari știu, că vita, în tocmai ca și omul, are simțire și are trebuințe, cari trebuiesc împlinite.

Omul bun chiar și unui dobitoc sălbatec caută să nu-i pricinuiască durere, să nu-i mărească chinul morții. Cu atît mai virtos trebuie să facă aceasta, cînd e vorba de animalele curții sale, cari sunt mâna lui cea dreaptă și fără cari nu și-ar putea isprăvi munca cîmpului, a cărăușei și altele. Și tot astfel stă lucru cu vitele, cari le ținem pentru lapte, piele, lînă ori carne.

O vită rău ținută, rău adăpostită la vreme rea în grajduri reci și murdare, nu ne aduce folosul și venitul, ce am fi în drept să-l așteptăm și pe care ni-l'ar și da cînd ar avea o îngrijire bună. Și dacă nu simțirea omenească, nu mila, ne-ar călăuzi să îngrijim cît mai bine vitele, ar trebui să avem în vedere binele nostru. E o socoteală foarte greșită aceea, cînd după vite rău hrănite și rău adăpostite așteptăm să avem venite grase!

Boalele de tot felul încă își găsesc lăcașul în grajduri rău clădite și murdare și birue mai cu înles-

nire vitele rău îngrijite. Iar vita bolnavă, nu poate munci, — dacă-i de muncă, nu ne dă lapte — dacă-i de lapte, carnea și pielea ei nu e căutată și trebuie s'o vindem pe un preț nefsemnat.

Adeseori lipsa de îngrijire a vitelor să răzbună asupra proprietarului în formă de boale, cari dela vite trec la om și în chipul acesta pot primejdui pe toți ai casei. Ne gîndim atunci la farmece, la boscănării de-ale vrăjitoarelor, la blăstămul oamenilor dușmani nouă, cîtă vreme vina pentru toate o purtăm noi, cari pentru nefingrijirea vitelor am fost pedepsiți cu boale. Și uneori boalele acestea își cer birul: feciorul, nădejdea bătrînețelor și fala căsiei, ori fata din casă, podoba ei, cade la pat și boala o răpune.

De atîtea ori s'a întimplat, că oamenii sănătoși și puternici s'au prăpădit în timp de 24 de ciasuri, fiindcă au mîncat carne dela o vită bolnavă de splină sau că au tras pielea de pe astfel de vite și lucrînd s'au zgăriat și prin zgărietură boala și-a găsit intrare în sînge, pe care l'a înveninat! Nu trece doar săptămînă să nu cetim în foi, că undeva în țară, îndeosebi în timpul verii, oamenii s'au otrăvit de boală de splină, ce s'a luat pe ei dela vite.

Tot așa de dese sunt întimplările cu buba neagră (vărsatul negru), cari dela oi trece la om și dacă căutarea nu e bună, dacă omul n'ajunge în grija unui medic cunoscător, ușor poate să plătească cu prețul vieții lipsa lui de cunoștință în ce privește boalele vitelor.

Boala de gură și unghii încă să lipește dela vită la om și în ținuturile, unde ea bîntue, sunt destul de dese întimplările, cînd îndeosebi copii nevrîstnici, uneori și oameni mari să îmbolnăvesc din pricina că au mîncat lapte dela vaci bolnave de boala asta.

Oftica (boala de plămîni), care seceră atîtea vieți tinere, încă de multe ori să trage dela vite bolnave de oftică. Atît prin carnea, cît și prin laptele acestor vite, boala poate trece dela vită la om! De aceea în țările mai înaintate și în unele părți și la noi, deregătoriile, prin medici veterinari (de vite), poartă mare grije pentru aceea, ca carnea dela vitele bolnave de oftică și tot astfel laptele lor, să nu ajungă la vînzare în piață!

La noi suntem departe de a avea controlul de lipsă în privința aceasta, de aceea și morții de oftică în țara noastră sunt într'un număr îngrozitor de mare. După socotelile făcute anume ca să se arate nenorocirea cea mare a ofticeii, la noi an de an aproape 50 de mii de oameni să prăpădesc de boala aceasta și între aceștia sunt mai mulți muncitori din fabrici și dela bășaguri (mine).

Din cele spusă să vădește în mod luminos, că e datorită fiecărui crescător de vite, să-și îngri-

jească vitele, căci numai așa va putea avea folosul dorit după ele, numai așa va putea ocoli primejdia boalelor ce trec dela vite la om și numai așa să va arăta vrednic de cinstea oamenilor cu simțire și judecată.

Tovărășii pentru negoțul cu ouă și galițe.

Dacă vrem să ajungem cu un pas mai curind pe calea înaintării economice, datorință avem să aflăm și să folosim cu minte toate izvoarele de venit, ce ni-să îmbie. Un astfel de izvor de venit, nefolosit de poporul nostru, decât iciclea, foarte puțin și fără vre-o rînduală, — ne îmbie galițele și ouăle de găină mai ales.

Ori-cît de mic și de neînsemnat s'ar părea acest izvor, dacă ne dăm bine seama, din acest părăiaș aproape de rîs pentru cei ce nu-și iau vreme să-l judece, cu vremea putem avea un rfulț limpede și curat, care să ne aducă venite din zi în zi tot mai de seamă.

Acest izvor de venit e cu atît mai prețios, cu cît poate fi folosit de toți, cîți vreau să-l aibă. Căci abea credem să se găsească familie de sătean român, care să nu aibă la casa lui nici găini!

E dată dar puțința tuturor să folosească izvorul de venit ce-l îmbie creșterea și vînzarea galițelor și a ouălor.

Vor zice mulți: „căz doar și înainte de a ne spune Dvoastră, muierele noastre or vîndut pui și ouă și iacă nimica toată. Abia ajunge să-și cumpere o pantlică ori o turtă la copii. Ce treabă mare și asta!“

Știm și noi că e așa, dar nu ne putem uita cu mâinile în sîn cum să strecoară, fără să ne dăm sama, mii și sute de mii coroane în pungile altora, pe urma puilor și a ouălor, ce le vînd muerile noastre așa cu țrăita, ca de pomană.

Aici am dori să ajutăm cu sfatul nostru.

Ca să avem un nou izvor adevărat de cîștig, va trebui să schimbăm felul de creștere de galițe și mai ales felul de vînzare a galițelor și a ouălor.

Pe de-o parte să înmulțim galițele, pe de altă parte să alegem găini de soi bun, pe care să le nutrim cu chibzuială. Femeile noastre pricep acest meșteșug destul de bine, dar îl fac prea pe bătrînie. Azi sunt anume cărți, care ne dau îndrumări, cum să face alegerea, creșterea și nutrirea galițelor, ca pe de-o parte să ne dea carne bună și multă, pe de altă parte să ne dea ouă multe și alese.

Lucrul cel mai anevoios este însă să știm cum să valorizăm, cum să vindem mai cu preț galițele și ouăle, ce ni-le dau aceste galițe. Foarte dese sunt întrebările ce ne sosesc în treaba asta.

Răspunsul nostru pentru toți este: vînzarea galițelor și a

ouălor mai cu preț și mai bine să poate face prin tovărășii, și anume în două feluri: Ori că să alcătuieste sat cu sat ori în satele din un ținut, — cite o tovărășie, anume pentru valorizarea ouălor și a galițelor.

Ori apoi să întovărășesc mai mulți, 20, 50 ori 100 familii în o grupă de interese, care să pune în legătură cu cea mai apropiată bancă românească.

În mare un astfel de grup s'ar face cam așa: Unul mai iscusit adună în jurul lui 20 ori 30 ori 100 familii care să legătuesc să valorizeze, să vindă laolaltă ouăle și puii, ce-i au ori pe care îi pot cumpăra și ei în mic. Această tovărășie — ca tovărășie — cere un împrumut de cont-curent dela banca românească, ce o au mai aproape.

De cite-ori au lipsă de bani pentru cumpărări de ouă și galițe, scot dela bancă, și de cite-ori vînd ouă și galițe — duc banii la bancă.

La sfîrșit de an împart cîștigul în măsura vredniciei și a pătășiei de muncă și marfă.

Ca să fim și mai bine înțeleși — în numărul viitor al »Tovărășiei« o să dăm o muștră de contract-regulament ce e trebuincios la o astfel de întovărășire pentru valorizarea ouălor și a galițelor.

Intrebări și răspunsuri.

Intreb. 1. Vă rog să-mă îndrumați de unde să-mi procur cartea stupilor și cît face? Apoi m'ași ruga să-mi spuneți vre-un leac cunoscut d-voastre pentru vindecarea pecinginilor la bivolă.

G. G. Vasu, în Arpașul-de-jos.

Răsp. Cea mai bună carte de stupărit la noi e: Cartea stuparilor săteni de R. Simu. Ți-o poți procura dela librăria archidieceșană din Sibiu cu prețul de 70 fil și 10 fil. porto.

Ce privește leuirea pecinginilor la bivolă am trimis o carte postală cu toate lămuririle, așa după cum am făgăduit în numărul trecut din »Libertatea«.

Intreb. 2. Am un junc de trei ani în falca dreaptă i-s'a făcut o mămîlcă, tragăni-mi-să pare. Ce leac să folosesc ca să-i treacă?

D. N. Bana, Cîlnic.

Răsp. Mămîlca, despre care ne spui D-ta poate să fie și os mort și atunci o leuire astfel ca să nu mai rămînă nici o urmă nu e cu puțință. Dacă e tragăni să poate leucui pe deplin, leuirea însă n'o poți face D-ta, ci numai medicul veterinar, care după trebuință va face operație și va da și pe gură un leac, de regulă Kalium jodid. Fără recept dela medicul veterinar leacul acesta nu-l poți căpăta în farmacie, astfel că în zadar ți-am spune noi cît să iei și ce să faci cu el. Chiamă deci medicul veterinar cînd trece prin sat și-i arată juncul, desigur va ști ce să facă cu el.

STIRI

Insoțiri nouă. Economii de vite din Maier, comună frunțase în comitatul Bistrița-Năsăud, cu aproape 3000 locuitori Români, au înființat cu numele: »Insoțirea economilor de vite din Maier« o insoțire ce și-a pus de țintă a sa îmbunătățirea rasei vitelor.

În direcțiune au fost aleși: Daniil Sinioan, președinte, Ion Barna, Iuliu Ciorba, Silvan Coruțiu, Filimon Pop și Avram V. Ion.

Sub firma de: »Insoțire de conșum și valorizare din Suciul-de-sus« s'a alcătuit încă din luna Maiu anul trecut în Suciul-de-sus, comună frunțasă din Solnoc-Dobîcă, o insoțire a cărei țintă e cuprinsă în însuși numele firmei. Înregistrarea a fost adusă la cunoștința celor interesați abia înainte cu cîteva săptămîni.

În direcțiune au fost aleși pe cite 3 ani cu totul 5 membrii și anume: Ludovic Szabó, Gavriil Bude, Ion Bude, Todor Opriș și Petru Pop.

Alegere de director. Dela Săliște primim știrea îmbucurătoare, că direcțiunea institutului »Cassa de păstrare din Săliște« într'o ședință a sa ținută de curind a ales de director executiv al acestui institut pe dl Constantin Herția.

Alegerea aceasta a dlui Herția, e răsplătă binemeritată pentru priceperea și străduința, cu care a servit »Cassa de păstrare din Săliște« timp de aproape 20 ani.

Tovărășile în Danemarca. Țărișoara aceasta mică cu abia 2 $\frac{1}{2}$ milioane locuitori are cele mai multe tovărășii agricole. Bunăstarea ei a izvorit din tovărășile de tot felul ce parte din pornirea economilor, parte în urma sprijinului ocîrmuirii s'au înființat și în cele mai ascunse sate. Munca ce să săvîrșește aici prin tovărășii și roadele ce ele aduc au îndreptat privirile tuturor înspre țara aceasta mică, și ori-cine ar voi să cunoască întocmirea tovărășiiilor până în cele mai mici amănunte, aici are prilejul cel mai bun.

Iată ce cetim într'o foaie economică despre numărul și felul de tovărășii, ce-și revarsă binefacerile peste Danemarca:

Tovărășii pentru valorizarea laptelui sunt 1100 cu un număr de filiale de 100.000 și un stat de vaci de 900.000. Acestea au fabricat în anul trecut 85 de milioane kg. de unt din 2250 milioane litre de lapte. 9500 de economi s'au însoțit în 36 de măcelării. La măcelările acestea s'au tăiat pentru vînzare 1.234.624 porci și 15.329 vite. Tovărășii pentru valorizarea ouălor sunt 800, cu 60.000 de membri, iar tovărășii de conșum sunt 973 cu 700.000 de membri.

Curs pentru tovărășile agricole în Viena. Centrala tovărășiiilor economice din Austria a deschis în Viena un curs de 3 luni, la care iau parte reprezentanții tuturor naționalităților din împărăție. Numărul celor ce puteau să ia parte la acest curs la început a fost stabilit la 25, înștiințările însă din din toate părțile imperiului au fost așa de multe încît conducerea s'a văzut îndemnată să ridice numărul

la 50. Din partea fraților bucovineni, după cum cetim în »Albina« a fost trimis să cerceteze cursul tinărul absolvent de jură Ioan Bilețchi, care va intra după absolvirea cursului în slujba »Centralei însoțirilor economice române din Bucovina«.

Cursul a fost deschis în 10 Ianuarie 1910 prin baronul Störk, directorul centralei din Viena, fiind de față un număr mare de frunțasi ai vieții economice și politice din Austria. În vorbirea de deschidere baronul de Störk a arătat gîndul de care Centrala din Viena a fost călăuzită cînd a deschis cursul acesta. A arătat mai departe că înștiințările cele număroase pentru curs dovedesc că deschiderea lui a fost de mare lipsă.

Vorbirea a fost primită cu multă plăcere de cei de față, s'a trecut apoi numai decît la învățămînt.

Controlul statului la parcela-rea de moșii. În timpul mai nou sunt tot mai dese parcelările de moșii și ca în totdeauna cînd e ceva de împărțit să găsem mulți, cari încearcă să-și facă o parte cît mai grasă. Îndeosebi inginerii jidovi s'au aruncat cu multă lăcomie asupra moșilor ce sunt a să parcela și sunt destul de dese înțimplările cînd din parcelări tocmai cei cari contribuie cu mai puțin, aceia au mai mare folos.

Parcelările au început a fi afaceri de speulă murdară și faptul acesta a îndemnat guvernul țării să deo ordonanță, în înțelesul căreia ori-ce parcelare de moșie, dacă moșia e mai mare de 100 jugăre catastrale, este pusă sub controla dirigătorilor de stat.

Chitanțe scutite de timbru. În înțelesul unei hotăriri a tribunalului administrativ (contencios administrativ, közigazgatási bíróság) edată sub Nrul 760/1907 chitanțele despre sume ce comunele politice le dau ca ajutor școalelor confesionale sunt scutite de timbru. Școalele sunt privite ca așezăminte publice, cari servesc interesele tuturor și de aceea sunt scutite de taxele de timbru. Dacă conducerea școalelor a pus timbru pe astfel de chitanțe, suma plătită pentru timbru, timp de 3 ani dela data chitanței, va fi înapoiată celor în drept de direcțiunea financiară, dacă să înaintează a petiție întemeiată.

În caz, că direcțiunea respinge o astfel de petiție, să poate apela (face recurs) la forul sus amintit. Tot aici trebui înaintate recursese și cînd astfel de chitanțe ar fi înaintate comunei politice fără timbru și organele administrative necunoscînd starea lucrului ar cere timbre. Recomandăm celor păgubiți să se provoace la hotărirea tribunalului administrativ totdeauna făcînd amintire și de număr.

Publicăm hotărirea aceasta veche, fiindcă, după cum vedem din scrisorile primite, ea e puțin cunoscută.

Prețul bucatelor.

În piața Orăștiei:

Grâu,	maja m.	2650—27 cor.
Cucuruz	„	13—
Ovăs	„	13—14 „
Orz	„	12—13 „
Mere după soi	„	15—50 „
Nuci	„	40—70 „

În Budapesta:

Grâu	maja m.	cor.	28—29
Cucuruz	„	„	14—1450
Ovăs	„	„	1550—16
Orz	„	„	14 $\frac{1}{2}$ —